

ПЛАТФОРМА 1.

МАТЕРІАЛИ ONLINE КОНФЕРЕНЦІЇ

«ФІЛОСОФСЬКІ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ПОЛІТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УМОВАХ КРОС-КУЛЬТУРНИХ ВЗАЄМОДІЙ».

*Чолач Тетяна, доктор філософських наук,
професор кафедри філософії та політології ЗУНУ
Возняк Вікторія, студентка гр. АКІТ- 11,
Факультет комп'ютерних інформаційних технологій ЗУНУ*

МОРАЛЬНА ЦІННІСТЬ ПРАЦІ: ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Актуальність теми дослідження. Однією з важливих і найголовніших тем у філософії є саме праця та її вплив на суспільство. Необхідно зрозуміти моральну цінність праці у такий час, як ХХІ століття. Сучасний етап розвитку суспільства характерний змінами у світоглядних уявленнях, як суспільства в цілому, так і окремої людини. Науково-технічний прогрес, автоматизація виробництва, зниження ролі продуктивної праці, розширення сфер дозволя й споживання змінило саме розуміння праці, її роль у житті людини й суспільства. **Мета дослідження.** Аналіз трансформації уявлень про моральну цінність праці в західноєвропейській культурі та погляди філософів щодо цієї теми. **Об'єкт дослідження.** Моральна цінність праці як соціокультурний феномен. **Предмет дослідження.** Трансформація філософських та культурологічних уявлень про моральну цінність праці в західноєвропейській культурі. **Завдання дослідження.** Провести узагальнюючий філософський аналіз основних етапів еволюції уявлень про моральну цінність праці, дослідити основні чинники, що впливають на формування моральної цінності праці в індустріальному суспільстві. Для різних соціальних груп одні й ті самі моральні цінності можуть мати різну значимість. Під цінністю праці розуміється значимість праці в житті суспільства і особи, а також значимість різних сторін трудової діяльності, по відношенні до яких суб'єкт встановлює своє ставлення. Вивчення цінностей праці дозволяє регулювати трудову поведінку. Вони являють собою оцінку різноманітних аспектів трудової діяльності, як результату відображення трудової ситуації у свідомості людини [4, с. 147]. Праця являє собою вираз сутнісних сил людини і його священний моральний борг. Без праці неможливе ні життя суспільства, ні буття кожної окремої людини. Не дарма кажуть: "що людина робить і як вона це робить – така вона і є". Праця – це корисна діяльність, вона також приносить глибоке задоволення, настрій, сприяє появі піднесених почуттів. У процесі праці формується такий стан працівника, в якому при сприятливих умовах трапляються частіше позитивні результати і відкриття. Чарльз Райт Міллс виразив таке твердження про творчу працю ремісників: «У праці немає ніяких прихованих мотивів окрім виготовленого продукту і процесу його творення» [4, с. 143-146]. Проблема визначення моральної цінності була предметом дослідження різних мислителів протягом усієї історії людства. Певні уявлення про моральну цінність праці в житті людини й суспільства з'являються вже в античній філософії в роботах Платона та Аристотеля. Моральна цінність праці в античну епоху залежить насамперед від інтерпретації самої праці, серед визначень якої виділяють: гранично широке розуміння праці, що характеризує будь-яке діяння і при цьому моральна цінність праці визначається досить високо – праця розглядається як онтологічна умова життя людини, умова її існування. У свідомості середньовічної людини, на противагу античній свідомості, трудова (виробнича) діяльність завжди двоїста, бо двоїста і моральна оцінка цієї праці з боку церкви [3, с. 80]. З одного боку, праця вважається необхідним заняттям людини, а з іншого - вона, навпаки, виступає як покарання за гріхопадіння Адама і Єви. В епоху середньовіччя праця перестала вважатися ганебним заняттям, так як творіння яке би об'єднало Бога і людину. В ісламській традиції Аллаха ототожують з будівельником, Творця в образі працівника зображують на християнських фресках. І в той же час в проповідях звучить біблійне: «У праці і муках заробляти хліб свій насущний буде». Також багато філософів ХІХ-ХХ ст. висловили свою думку щодо праці і розкрили цю тему філософським аналізом. Перш за все необхідно проаналізувати роздуми Карла Ясперса у цьому питанні. Він визначає сутність праці потрібним способом та наголосує, що праця включає в себе прості моменти. По-перше, виступає як витрата фізичних сил, коли людина для задоволення своїх потреб витрачає чимало зусиль, які її стомлюють, і їй потрібно багато сил для їх відновлення. По-друге, включає в себе планомірну або доцільну діяльність [3, с. 611-612]. Ця діяльність людини здійснюється з певною метою і наміром її досягнення. Така трудова діяльність відрізняє людину від тварини. Карл Маркс, досліджуючи працю як комплексне соціальне явище, виділяв його загальні характеристики, які виражаються ним у поняттях «праця взагалі», «абстрактна праця». Він переконливо довів, що без такого дослідження неможливо глибоко розкрити не тільки соціально-специфічні риси праці, а й її конкретно історичні особливості [1, с. 94]. "Праця, - писав Карл Маркс, - можна з повним правом визначити як будь-який такий вид дії чи операції - все одно чи виконується він людиною, твариною, машинами або силами природи, - який спрямований на те, щоб викликати бажаний результат». У багатьох публікаціях роль людини в праці зводиться до функції продуктивної сили, робочої сили. Хоча ці характеристики дуже важливі, зокрема, визнання людини головною продуктивною силою суспільства. Вони все ж не розкривають всієї багатогранності людини як суб'єкта праці. Питання моральної цінності праці досліджувалися також в українській філософії. Показовою щодо цього є концепція «спорідненої» праці Г.С. Сковороди, відповідно до якої праця, яка не суперечить «природі» людини, зі способу існування перетворюється на найпершу потребу й найвище задоволення особистості. Захист моральних переваг тих видів праці, які пов'язані з виробництвом найнеобхідніших для людини продуктів і які не ведуть до втрати людської цінності, є характерним для світогляду Сковороди в цілому. Однією з основних ознак сродної праці є те, що вона приносить людині насолоду не своїми наслідками, винагородою чи славою, а самим процесом її. Заперечуючи важкість, як надмірність витрати сил при досягненні того, що не становить справжніх потреб людини. "Сродна праця" втрачає властивість, що семантично пов'язана з поняттям «трудність», вона стає легкою, як розвага, і супроводжується духовною насолодою. Послідовно обстоюючи природне життя як життя духовне, як сердечну веселість. У ХVІІІ-ХІХ століттях, в роботах Г.В.Ф. Гегеля, праця, розглядається як загальна субстанція людського буття, форма реалізації духу. Для Гегеля працю в його спрямованості на об'єднання Духа з природою має зовсім інший характер, ніж діяльність по створенню вищих цінностей науки, мистецтва, релігії і філософії. У першому головне - це матеріальна і в загальному «важка» робота окремого індивіда, якого направляє його «прагнення»; сутність цієї роботи є загальною [1, с. 92-93]. Гегель вважає другорядним, не визначальним сутність самої ідеальної діяльності та її результати (цінності). Ця діяльність, звичайно, є цілком розумною і тому явно спрямовується Духом відповідно до цілей свого саморозвитку. Під працею стали розуміти людську діяльність, спрямовану на виробництво продукту або надання послуг. Таке розуміння праці, що домінувало протягом ХVІІІ-ХІХ і навіть першої половини ХХ століття, формувало сприйняття праці суспільством тільки як засобу виживання й заробітку (оплачувана праця), незалежно від моральних цілей даної діяльності [2, с. 392-393]. Праця – це корисна діяльність, вона також приносить глибоке задоволення, настрій, сприяє появі піднесених почуттів.

Висновок. Праця - це доцільна діяльність по перетворенню навколишнього світу для задоволення потреб людини. Праця є одним з основних видів усвідомленої активності людини, яка служить засобом і способом його самореалізації в особистому та суспільному житті, спілкуванні, пізнанні себе і навколишнього світу, розвитку себе як особистості, самоствердження, створення матеріальних і духовних цінностей та особистого достатку.

Список використаних джерел

- 1.Евлампов І. І. «Протестантська етика труда труд раба» и «Труд гения: социальное-исторические идеи Гегеля и Фихте в контексте философии ХІХ-ХХ веков». С. 90-98.
- 2.Гегель Г.В.Ф. Філософія релігії. М., 1976. Т.1. С. 392-393.
- 3.Нова філософська енциклопедія Том І. М., 2000. С. 80-81, 610-611.
- 4.Фромм Е. Здорове суспільство. М., 2005. С. 142-149.